

בבא מציעא יא

משה שווערד

1. תוספות מסכת בבא מציעא דף יא עמוד א ד"ה ילפינן מציאה

ילפינן מציאה מגט - האי ילפינן הוי מדרבנן דמציאת קטן לא הוי אלא מדרבנן אפילו לרבי יוסי דאמר (לקמן דף יב.) גזל גמור היינו מדבריהם ולענין יד לא פליגי דילפינן אלא לענין חצר.

2. הערות הגר"ש אלישיב מסכת בבא מציעא דף יא עמוד א

ואבע"א בקטנה כ"ע ל"פ דילפינן מציאה מגט. תמוה מאד, דלא שמענו חילוק בין קטן לקטנה, ואין חילוק בין איש לאשה בקנינים. אך הגמ' צ"ל דסבירא ליה שאי אפשר לחלק בין גט לקנינים. ולכך גט דשייך רק באשה יש לה גם כן קנינים נוספים והלכה כתרין זה.

3. רמב"ם יד החזקה הלכות גזלה ואבדה פרק יז

(י) קטנה יש לה חצר ויש לה ארבע אמות וקטן אין לו חצר ואין לו ארבע אמות מפני שחצר של קטנה מידה למדונה שכדרך שהיא מתגרשת בגט המגיע לידה כך מתגרשת בגט המגיע לחצרה וכשם שיש לה חצר לענין הגט כך יש לה לענין מציאה וארבע אמות של אדם כחצירו לענין מציאה אבל האיש למדנו שחצירו קונה לו משלוחו כדרך שקונה לו שלוחו כך תקנה לו חצירו והקטן הואיל ואינו עושה שליח כך אין חצירו ולא ארבע אמות שלו קונין לו עד שתגיע מציאה לידו:

4. תוספות מסכת בבא מציעא דף יא עמוד א ד"ה זכתה לו

זכתה לו – [1] נראה אף על גב דלא אמר זכתה לי זכתה לן כדאמרי' לעיל (דף י.) אי תקון רבנן דלקני כי לא אמר מאי הוי ואין לומר דהתם היינו משום דנפל לו עליה דגלי בדעתיה שרוצה לקנות אבל הכא מי יימר דרוצה לקנות דאדרבה משמע לעיל דאי לא נפל קנה טפי ואף על גב דלא אמר אקני ועוד דאמר רבי יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו אלמא אף על גב דלא אמר קני והכא נקט משום סיפא דאפילו אמר כיון דרץ כדרכו לא קני.

5. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף יא/א

ואמר זכתה לי שדי זכתה לו שדהו. [2] יש מפרשים דדוקא קתני שאמר זכתה לי שדי, הא לא אמר הכי לא זכתה לו ואפי' עומד בצד שדהו, דגרע שדה שאינה משתמרת ואפי' עומד בצד שדהו, משדה המשתמרת ואעפ"י שאינו עומד בצד שדהו, דהתם זכתה לו שדהו שלא מדעתו, וכדאמר ר' יוסי בר' חנינא דחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו.

6. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף יא עמוד א

גמרא: [1] והוא שעומד בצד שדהו. פירוש בצד ממש ואפילו חוצה לו דכיון דמשתמר לדעתו וסברא הוא דכך הוא מצדה כמו מתוכה. והא דתנן התם הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה. אורחא דמילתא נקט דכל כבודה בת מלך פנימה. [2] והוצרכנו לפרש כן מפני שראיתי מי שפירש דבעינן שיהא עומד בתוך השדה ומאי בצד שדהו בצד אחד משדהו ולא נהירא. הריטב"א:

7. שו"ע חו"מ סימן ר

(א) היו מטלטלין ברשות הלוקח המשתמר לדעתו, הגה - ויש חולקין וסבירא להו דבמכר או מתנה אם משומר לדעת המוכר או הנותן, סגי, וקנה (עיין בב"י). וכן נראה להורות, מיהו אם המוכר השכיר לו חצר עצמו, והמטלטלין שמוכר לו מעורבין עדיין עם שאר מטלטלין של מוכר, מקרי חצר שאינו משומר ולא קנה (הגהות מרדכי פ"ק דמציעא). או שהוא עומד בצד אותו רשות (וי"א דבעינן דוקא בתוכו אבל חוצה לו לא) (המגיד פט"ז דגזילה), כיון שקבל עליו המוכר למכור, קנה לוקח ואף על פי שעדיין לא מדד, והוא שפסק דמים. וי"א דארבע אמות של אדם קונין לו כמו במציאה (עיין בב"י):

8. חדושי הר"ן על בבא מציעא דף יא/א

גמ' אלא לאו הא קמ"ל דבשדה שכוח מעיקרו הוי שכחה כו'. פ"י וקרא הכי מדריש בשדה ושכחת בעודך בשדה בעינן שיהא שכוח מעיקרו כלומר שתהא שכחתך קודמת לשכחת פועליך שאלו קדמה שכחת פועלים זכתה לו שדהו לב"ה דשדהו קונה לו כיון שעומד בתוכה ואע"פ ששכח בעה"ב לבסוף אינה שכחה, אבל בעיר אפי' זכור בעה"ב ולבסוף שכוח כלומר שקדמה שכחת פועלים לשכחתו של ב"ה כיון ששכח לבסוף הרי היא שכחה שלא זכתה לו שדהו בין שכחת פועליו ושכחתו דליתיה גבי' דלזכי ב', וא"ת א"כ דכל שבעה"ב זכור ועומד בשדה זכתה לו שדהו עקרת תורת שכחה כל שבעל השדה עמד בה תחילה. שהרי מתחילה לא היתה כאן שכחה וזכתה לו שדהו, י"ל דכל שלא היתה כאן שכחה כלל לא שכחת ב"ה ולא שכחת פועלים א"א שתזכה לו שדהו ואפי' באומר תקנה לי שדי דהא (תלמוד) ממנו הוא ורחמנא אפקרי' לכשישכחנו, אבל הכא כיון ששכחתו פועלים כבר נכנס לכלל שכחה דלעולם אינה שכחה עד שישכחתו בע"ה ופועלים כדאיתא במס' פאה בפ"ו וכיון שזכרנו לכלל שכחה הרי הוא כאלו יצא מרשותו של ב"ה ועניים לא זכו בו לפי שעדיין לא נגמרה שכחה זו עד שישכח בע"ה ולפיכך כשעומד בצד שדהו זכתה לו שדהו כזוכה מן ההפקר, וק"ל א"כ בשדה שכוח מעיקרו הוי שכחה היכי משכחת לה שכיון שקדמה שכחת ב"ה לשכחת פועלים משכח ב"ה בא לכלל שכחה ולא נגמרה עד שישכחתו פועלים וביני ביני זכתה לו שדהו דהא איתיה גביה, אלא מכאן נ"ל דשדה שאינה משתמרת אינה קונה לו למציאה שאינו יודע בה אפי' עומד בתוכה דכיון דשדה זו מצד עצמה אינה משתמרת אף מפני שעומד בתוכה אינה משתמרת למה שאינו יודע שהוא בה הלכך כל שקדמה שכחת ב"ה לשכחת פועלים א"א שתזכה לו שדהו כיון שלא הי' יודע בה וכמו שכתבתי במשנתנו:

9. תוספות מסכת בבא מציעא דף יא עמוד א ד"ה עישור שאני

עישור שאני עתיד למוד – [1] פרש"י פרק קמא דקידושין (דף כו: ושם ד"ה מעשה) שהיה ירא פן יסמכו עליו בני ביתו שעישור ויאכלו טבל דחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וקשה דהיינו דוקא בחבר שמת או בהולך ואין בדעתו לשוב עד ימים רבים ועוד למה נתנם לרבי יהושע ולרבי עקיבא יקרא להם שם ולא יותר ועוד דאין זה קריאת שם דלא אמר עשרה יהא מעשר אלא אמר מעשר ראשון יהא נתון ליהושע [2] ופר"ת דשנת הביעור היתה וכבר הפרישם והיה צריך להוציאם מתחת ידו ולתנם לבעלים וזה המעשה דר"ג תנן במסכת מעשר שני (פ"ה מ"ו) גבי בייעור דתנן התם ערב הפסח של רביעית ושל שביעית היה הביעור נותן תרומה ותרומת מעשר לכהן כו' מי שהיו פירותיו רחוק ממנו צריך לקרות להם שם פירוש שם הבעלים שיקנה אותם ללוי ולכהן ומעשה נמי בר"ג וזקנים כו' וא"ת ואמאי לא נתן תרומה גדולה כדתנן בהך דמע"ש נותן תרומה ותרומת מעשר לכהן שהרי ר"א בן עזריה היה עמו כדקתני סיפא עמד רבי יהושע ואמר תרומת מעשר שבו נתון לר"א בן עזריה וי"ל דתרומה גדולה טרם שנסע הפרישה ונתנה לפי שקלה היתה להפריש דחטה אחת פוטר את הכרי וניטלת באומד ועוד שהתבואה היתה כבר ממורחת בביתו של ר"ג כדמוכח בירושלמי ותרומה גדולה מפרישה בשדה מיד אחר המרוח כדאמרינן בירושלמי דמעשר שני מצא פירות בשדה מפזרין מותרין משום גזל וחיובין במעשר ופזרין מתרומה דא"א לגורן שתיעקר א"כ נתרמה תרומה ממנה.

10. תוספות מסכת קידושין דף כז עמוד א ד"ה נתון ליהושע

נתון ליהושע - שהיה לוי כדפירש בקונטרס וקשה איך נתן לו והא קנסינהו עזרא (יבמות דף פו:)/ [1] וי"ל דסבר לא קנס לעניים ור' יהושע עניי היה כדאמר בברכות (דף כח.) מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה וא"ת למה לא נתן לו גם מעשר עניי [א] וי"ל לפי שהיה רוצה ליתן להרבה עניים כדאמרינן בעירובין (דף סג.) הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם [ב] אי נמי היה לו לר' יהושע מאתים זוז לפיכך לא לקח מעשר עניי ומ"מ היה יכול לקח מעשר ראשון בתורת עניות הואיל ולא היה עשיר והיה מתפרנס בדוחק ולמ"ד (ביבמות דף פו:) קנסא לכהנים איכא למימר דיהיב ליה כר"ע דאמר מקמי קנסא היה ללוי ולא לכהן ולבתר קנסא היה אף לכהן.

11. מאירי על קידושין דף כו/ב

[2] ויש מתרצים שלא קנסם עזרא אלא לדורו ואין זה כלום שבכמה מקומות בתלמוד מצינו לבתר דקנסינהו עזרא [3] אלא עיקר הדברים שהיא לשטת ר' עקיבא שנחלקו הוא ור' אליעזר במסכת כתובות שלדעת

ר' אליעזר קודם קנס היה מי שרוצה נותנו לכהן ומי שרוצה נותנו ללוי ואחר הקנס לכהן ולא ללוי ולדעת ר' עקיבא קודם קנס ללוי לבד ואחר הקנס לכהן או ללוי ולפיכך נתנו ללוי שהיה עמו לשם והיה תלמיד חכם והגון

12. תוספות מסכת בבא מציעא דף יא עמוד ב ד"ה נתון ליהושע

נתון ליהושע - וא"ת והא קנסינהו עזרא /3/ וי"ל דס"ל כר"ע דאמר דקודם קנס דוקא ללוי ואחר קנסא לכהן וללוי ...

13. ריטב"א על מסכת יבמות דף פו/ב

וא"ת כיון דמדאורייתא לר"ע דוקא ללוי היאך אפשר לקנוס עזרא שיתנו לכהן כלל שהרי לא יצאו ישראל ידי נתינה וי"ל כיון דממונא הוא הפקר ב"ד הפקר ואפקוה רבנן למעשר מן הלויים ואוקמינהו ברשות כהנים ועשאום כשלוחי' של לויים:

- ועיין ברשימות שם. דנחשב דנתון כבר ללויים ואח"כ, מדין הפקר ב"ד הפקר, נתון לכהנים

14. ספר מנחת חינוך - מצוה שצה - אות טו

[טו] והנה מצוה זו ליתן ללויים מעשר ראשון הוא פלוגתא בגמרא בכמה מקומות [יבמות פ"ו ע"ב], עיין בכסף משנה כאן ה"ד, דר' עקיבא סובר דדוקא ללויים ולא לכהנים, ור' אלעזר בן עזריה סובר דגם לכהנים... והלכה כר' עקיבא מחבירו, א"כ דוקא ללויים. ומבואר בגמרא כמה פעמים דעזרא קנסינהו ללויים דלא יתנו להם רק לכהנים, והר"מ כתב כאן, ועזרא קנס את הלויים בזמנו שלא יתנו להם מעשר ראשון, אלא ינתן לכהנים לפי שלא עלו עמו לירושלים, עכ"ל. ונראה מדבריו שלא קנס אותם אלא בימיו היינו בדורו לבד, והכסף משנה הקשה על זה דמבואר בגמרות אלו, ביבמות פ"ו ע"ב ובכתובות כ"ו ע"א, דאף לדורות קנס...

והיאך היה יכול לעקור מצות עשה מכל וכל שאין צריך ליתן ללוי דהוא מצות עשה ודבר המפורש בתורה, וע"י ביטול מצוה זו נתבטלה עוד מצות עשה דידוי מעשר, כמבואר במשנה סוף מעשר שני ובר"מ פ"א ממעשר שני ה"ג דיוחנן כהן גדול העביר הודית המעשר, ועי"ש הטעם כיון דאין נותנים ללוי ובידוי כתיב וגם נתתיו ללוי, עי"ש, אם כן נעקרו שתי מצוות של תורה. ולע"ד נראה דמזה יצא להר"מ סוף פ"א דתרומות דסובר דתרומות ומעשרות בזמן הזה ואף בזמן עזרא הוא רק מדרבנן, א"כ הכל ניחא, כיון דהוא רק מדרבנן הם אמרו והם אמרו. ולענ"ד מה שכתב הר"מ דעזרא קנס הלויים בזמנו, ולפי פירוש הכסף משנה דהיינו שהיו בדורו, הוה ליה לכתוב קנס את הלויים שבזמנו, והיה משמע דקנס הלויים שהיו בדורו, אבל עתה נראה לפרש דעזרא קנס הלויים בזמנו, היינו כל ימי הבית שני נקרא על שם עזרא כלשון הר"מ בסוף פ"א דתרומות, בזמן הזה ואפילו בימי עזרא וכו', דהפשט דהיינו בזמן בית שני, א"כ כאן נמי קנס בזמנו היינו אף בבית שני, מ"מ כיון דהכל, ההפרשה והנתינה, הוא רק מדרבנן, הם אמרו והם אמרו, וגזרו דלא יתנו להם, אבל בבית השלישי שיבנה במהרה בימינו דיהיה הכל מן התורה דיהיה ביאת כולם, בודאי יתנו ללויים ולא נעקרה מצוה מן התורה, ושייך שפיר לכתוב קנס הלויים בזמנו וכו'. ואפילו אם נאמר כפירוש הכסף משנה, עכ"פ נכונים דבריו לשיטות שהוא רק מדרבנן, אך לשיטת הראב"ד פ"א דתרומות הכ"ו דתרומות ומעשרות בימי עזרא ובזמן הזה הוא מן התורה, א"כ עזרא קנס אותם ועקר מצוה המפורשת בתורה וגם מצות עשה של וידוי, צ"ע מאד כמו שכתבתי. והנראה לפי השיטות שהוא מן התורה, ומבואר סתם דקנס אותם בלא זמן קצוב, קנס אותם אפילו בבית

15. תוספות מסכת קידושין דף כו עמוד ב ד"ה מעשה ברבן

מעשה ברבן גמליאל וזקנים - [1] פי' בקונטרס רבן גמליאל לא תרם ושכח ולא נתן רשות לתרום והיה ממחר לתרום בעודו בספינה שהיה ירא שמא יאכלו בני אדם ממנו ויסמכו עליו וסבורים שתרום דחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וקשה דא"כ מה היה מועיל תיקונו אדרבה גרע טפי שמא יאכלו בני ביתו הכל ואף העישור עצמו ...

• הערות הגרי"ש אלישיב מסכת קידושין דף כו עמוד ב
שיטת רש"י שהיה ירא מצד שבני ביתו יסמכו עליו דחזקה על חבר שמתוקן מה שתח"י.
והטעם שבאמת לא עישר קודם צ"ל שהיה לו מקרה שלא היה יכול וכגון שנסע קודם גמר מלאכה.
ואל"פ לפירש"י בב' אופנים, או שעשה ברירה כפשטות לשון המשנה ואז אם יאכלו הכל, אז לא
נתקן כלום. או י"ל דכבר קבע מקום בצפונה או בדרומו. (ולפי"ז צריך לדחוק לשון המשנה מ"ש "שאני
עתיד למוד" שאין הכוונה שתולה ההפרשה באלו שעתידי למוד אלא שהודיעו שעתידי למוד).

• דף על הדף מסכת קידושין דף כו עמוד ב
בגמ': עישור שאני עתידי למוד נתון לו ליהושע ומקומו מושכר לו וכו'. כתב הריטב"א דלפיכך כשאמר
מה שאני עתידי להפריש לא אמר בצפונה או בדרומו, משום דסובר יש ברירה, וכשאוכל ומשייר
שיעור מעשר, הוברר הדבר למפרע. בשער המלך (עירובין ה, ז) תמה, הרי במסכת פסחים (פח, ב) מובא,
שאם שחט גדי וטלה לקרבן פסח אמר רבן גמליאל אינו לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני, ופירשו
רש"י ותוספות שם, משום דאין ברירה, ומבואר, שרבן גמליאל סובר שאין ברירה, והניח בצריך עיון.

בערוך לנר (סוכה כג, ב) תירץ על פי מה שכתבו בתוספות שם, שאם מפרש התנאי בפירוש, לכולי
עלמא יש ברירה, ניחא, שכאן רבן גמליאל פירש ואמר מה שאני עתידי להפריש ופירש התנאי בזה
יש ברירה, אבל בשחט גדי וטלה שלא פירש כלום רק ממה שיאכל מאחד מהם יוברר הדבר על ידי מעשה,
בזה סובר דאין ברירה.

מיהו יש לתרץ כן שלא היה לו חששא בכך שהיה הרבה תבואה בכרי והיה יודע שלא
יאכלו בני ביתו הכל קודם שיבא ומן המותר יפריש מעשר

• דבר יעקב מסכת קידושין דף כו עמוד ב
[ז] תד"ה מעשה וכו' וקשה דא"כ מה היה מועיל תיקונו אדרבה גרע טפי שמא יאכלו בני ביתו הכל - כלומר
שמא יאכלו גם המעשר.
האחרונים [פנ"י, עצמ"י, מהרי"ט ורש"ש] מקשים דודאי עדיף להפריש, דאם לא יפריש, כל
הפירות יהיו אסורים באיסור טבל, ועל כל כזית יעברו איסור טבל שאסור בחיוב מיתה, ואם יפריש
הרוב הגדול הוי חולין, ורק המיעוט הוי איסור, [ואף דכבר הפריש תרומה כמש"כ התוס', מ"מ המיעוט
הוי איסור בחיוב מיתה כיון שטבול לתרומת מעשר].
המקנה מתרץ דמסתמא בני ביתו של ר"ג יפרישו תרו"מ שוב מספק, ואף דחזקה על חבר שכבר
הפריש מ"מ כאן שהיה טרוד בנסיעה הם יחששו שהוא שכח ויפרישו על תנאי שהוא לא הפריש,
ולכן יוצא שע"י הפרשתו גרע, דכעת לא תחול ההפרשה שלהם והם יאכלו התרו"מ שהוא הפריש,
משא"כ אם הוא לא יפריש תחול התרו"מ שלהם, והם לא יאכלו אותה.

ומיהו קשה איך יצא מביתו עד שלא תיקנו ושלא הודיעם שאינו מתוקן והא אמרינן חזקה
על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן

• דבר יעקב מסכת קידושין דף כו עמוד ב
[ח] בא"ד - ומיהו קשה איך יצא מביתו עד שלא תיקנו ושלא הודיעם שאינו מתוקן והא אמרינן חזקה
על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן - ויש כמה תירוצים לתרץ את קושית התוס'.
א. הריטב"א [ד"ה וקשיא] מתרץ שדוקא לגבי חבר שמת אמרינן [פסחים ד ב] שאינו מוציא
מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, וגם זה דוקא כשמת מתוך יישוב הדעת, אבל כאן שפירש לים
ודעתו לחזור ליכא חזקה. מיהו מדברי רש"י [ד"ה במקומו] מבואר שגם אצלנו איכא חזקה.

ג. המאירי מתרץ שר"ג יצא מביתו בתחילת הקציר והיה סבור לחזור בגמר הקציר כשיכניסו הפירות הביתה והתעכב בדרך. ונראה כוונתו דחזקה על חבר הוי כשמכניס הפירות הביתה, ולא בכה"ג שנשאר בשדה, וכן תירץ חי' הר"ן [ב"מ יא א].

ג. המהרי"ט מתרץ דחזקה על חבר הוי רק כשמוציא הפירות מביתו כגון שמוכרם לאחרים או מת ומוריש לאחרים, אבל כאן שהפירות מונחים בתוך ביתו ליכא חזקה, דכשיצא לדרך אפשר ששכח לעשר.

התוס' [ב"מ יא א] הקשו על רש"י איך סמכו בני ביתו של ר"ג שעושר משום חזקה דחבר, הרי החזקה הוי רק בחבר שמת או הלך ואין דעתו לחזור...

ה. המקנה מתרץ [כמו המאירי הנ"ל] שהוא הלך לאחר שנקצר קודם שנעשה מירוה, שאכתי ליכא חיוב תרו"מ, ולכן ליכא חזקה על חבר, ומ"מ אם הפריש [תרומה גדולה] חלה ההפרשה.

ו. השיטה מביא דאיכא דאמרי דמאי היה, ולכן לא חשש אם יצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. וכן מביא היד דוד בשם קהלת יעקב [אלגאזי]. השער המלך [מעשר ט - ב] והיד דוד תמיהים דאם היה דמאי א"צ להפריש מעשר ראשון ומעשר עני אלא תרומת מעשר בלבד, ודוחק לומר שר"ג היה מחמיר על עצמו בדמאי, דלא מצינו חומרא כזאת בש"ס.

ועוד קשה למה היה צריך ליתן להם ולהשכיר להם מקום בקריאת שם סגי

• דבר יעקב מסכת קידושין דף כו עמוד ב

[ט בא"ד - ועוד קשה למה היה צריך ליתן להם ולהשכיר להם מקום בקריאת שם סגי - הפנ"י מתרץ **דאם לא יתן להם יש חשש שיתעכב ויעבור בבל תאחר, דמי שקורא שם ואינו מפריש עובר בבל תאחר לפני הביעור** [עיין תוס' ר"ה ד. ד"ה ומעשרות].

המקנה מתרץ שהוצרך ליתן לר' יהושע כדי שיוכל להפריש תרומת מעשר. מיהו אכתי קשה למה הוצרך ליתן מעשר עני לר"ע.

ועוד קשה והלא לא עשה כלום כיון שלא אמר שיהא מעושר

• דבר יעקב מסכת קידושין דף כו עמוד ב

[י בא"ד - ועוד קשה והלא לא עשה כלום כיון שלא אמר שיהא מעושר - הפנ"י מתרץ כיון שהוא אמר בלשון עישור שאני עתיד למוד, מונח בו לשון יהא מעשר.

ועוד היה לו לפרש כמה מעשר כי ההיא דהלוקח יין מבין הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) דאמר עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ...

• דבר יעקב מסכת קידושין דף כו עמוד ב

[יא בא"ד - ועוד היה לו לפרש כמה מעשר - [1] הרש"ש מתרץ דלשון עישור שאני עתיד למוד, מונח בו לשון שהמעשר יהיה באותה כמות שהוא עתיד להפריש, וכעת לא ידע מה הכמות בדיוק. [2] הפנ"י מתרץ כיון שהלך כשהתבואה עדיין היתה במחובר [ולא נגמרה], לא ידע כמה צריך לעשר, ולכן לא הזכיר כמה מפריש.

ועוד קשה כיון שלא קבע מקום לצפוננו או לדרומו מה הועיל בהפרשתו ...

• דבר יעקב מסכת קידושין דף כו עמוד ב

[ג בא"ד - ועוד קשה כיון שלא קבע מקום לצפוננו או לדרומו מה הועיל בהפרשתו - [א] **הריטב"א והתור"י** כן **בב"מ** [יא א] **והפנ"י** מתרצים **דלמ"ד יש ברירה, יכול לקבוע בסוף את המקום והוברר למפרע כדתנן במשנה** [דמאי ז - ד] **והתנאים האלו ס"ל דיש ברירה...**

השער המלך [עירובין ו - ז ד"ה ודרך] מקשה דמבואר בגמ' [פסחים פח ב] שר"ג ס"ל שאין ברירה. היד דוד מתרץ שהתם בפסחים הוי ר"ג הזקן, והכא הוי מעשה בר"ג דיבנה שהיה חברם של ר' יהושע ור"ע. הגידולי שמואל [ב"מ יא א] מקשה דמשמע מהראשונים שכל התנאים שהוזכרו כאן ס"ל דיש ברירה, וקשה דר"ע ס"ל [במעילה כא ב] דאין ברירה. מיהו י"ל דזוקא בדאורייתא לית ליה ברירה, אבל בזה"ז שתרומה"מ דרבנן אית ליה ברירה [וכמו שפסק ר' אושעיא שקיי"ל כוותיה [בביצה לח א] דבדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה. והתוס' י"ל דס"ל כמש"כ התוס' [עירו' לז ב] דמעשר ירק דרבנן אין ברירה כיון שמעשר עיקרו מדאורייתא, ולכן גם בזה"ז אין ברירה. [ב] הרמב"ן והריטב"א [בב"מ יא א] כתבו שבאמת מיירי שאמר לצפוננו או לדרומו, והמשנה לא האריכה כיון שהמשנה לא באה לבאר היאך מפרישים תרו"מ.

[2] אמר ר"ת ששעת הביעור היה שהיה צריך לבער מעשרותיו מתוך ביתו וליתנם לבעליהן וכן משמע בתוספתא דמסכת מעשר שני דקתני כיצד מצות ביעור נותנין תרומה ותרומת מעשר לכהן מעשר ראשון ללוי מעשר שני ומעשר עני לעני ומתבערין בכ"מ

• **הערות הגרי"ש אלישיב מסכת קידושין דף כו עמוד ב**
ותוס' מפרשין - דמצד ביעור. [1] ובארו תוס' בב"מ דהפריש קודם לכן וגם קבע מקום ולכך היה יכול להקנות [2] והמאירי מפרש דלא קבע מקום אלא עשה בברירה והגם דקי"ל דאין ברירה. מ"מ לענין להקנותו מצד קיום ביעור מהני ברירה גם לדין. עי"ש...
כתב המאירי דאז היה גם המעשה של ר"ג שקנה אתרוג באלף זוז והגם דהיה בסוכות, וזמן הביעור הוא בפסח. וכתב המאירי חידוש דזמן הביעור מתחיל בסוכות, ואז כבר מצוותו, אלא דיכול לאחור עד פסח, עי"ש.

וא"ת למה אינו מזכיר תרומה גדולה בההוא מעשה דרבן גמליאל וי"מ משום דחטה אחת פוטרת את הכרי מה"ת ושמא הפרישה קודם שיצא מביתו כדי לצאת ידי איסורא דאורייתא ונתנה לכהן ולא נהירא וכי לא היה לו לרבן גמליאל לחוש לאיסורא דרבנן

• **תוספות רי"ד מסכת קידושין דף נח עמוד ב**
חטה אחת פוטרת את הכרי. ראיתי מקשים והא תתן לו כתיב ובעינן כדי נתינה כדדרשי' גבי ראשית הגז. **ונראה לי לתרץ דבדואי מצוה ליתן לו דבר חשוב** כדתנן בפ' ראשית הגז וכמה הוא נותן לו משקל ה' סלעים שנאמר תתן לו שיהא בו כדי נתינה. והכי נמי תנן בשלהי פ"א אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חיטים וקב שעור' כו' עד מדה זו אמורה בכהנים ובלויים בישראל. פ"א גם כשמחלק תרומה בגורן לכהנים או מעשר ראשון ללויים לא יפחות לכל אחד מחצי קב שיהא בו כדי נתינה. **אבל מיהו אע"פ שמצותו בכך אם אינו רוצה לקיים מצוה זו ותרם חטה אחת מכל הכרי ניתקן ויצא מידי טבלו אלא שלא קיים מצות נתינה.** וה"ל: תנן בפ"ב דתרומות אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם שוגג תרומתו תרומה מזיד לא עשה כלום ומייתי' לה במסכת פסחים בפרק כל שעה וביבמות בפ' האשה פ"א אין תורמין מן הטמא על הטהור דאמר קרא תתן ולא לאורו ואע"פ שמצותו בכך אם תרם ניתקן טובא ואע"פ שחיסר מצוה. והא דקתני במזיד לא עשה כלום פליגי בה בהאשה רבה רב חסדא אמר לא עשה כלום דאפילו ההוא גריוא הדר לטבליה. ורב זביד אמר לא עשה כלום דאפילו ההוא לתקן את השירים אבל תרומה הוי וכל זה משום קנסא אבל תרומתו מן דינא תרומה היא אע"פ שחיסר מצוה:

• **שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן רא**
... ויש לי לומר בזה דבר חדש לא קדמני בזה שום מפרש או פוסק והוא זה, כי המצוה הזאת של הפרשת חלה אם כי היא מצוה אחת יש בה שני ענינים. הענין האחד הוא להפקיע איסור טבל מן העיסה כי קודם ההפרשה היא אסורה באכילה וע"י הפרשת החלה מן העיסה כבר הופקע איסור טבל והותרה העיסה באכילה ואף אם אח"כ יחזיק בעל העיסה את החלה לעצמו ולא יתננה לכהן אין כאן אלא גזל השבט והעיסה הותרה באכילה. ואמנם המצוה העיקרית ליתנה לכהן, וזה הענין השני שאמרת שיש במצוה זו, ושני ענינים האלו חלוקים זה מזה שלפטור העיסה אין לו שיעור כלל מן התורה ואפילו משהו פוטר העיסה כתרומת גורן שחטה אחת פוטרת כל הכרי, ואמנם הענין השני לקיים מצוה נתינה לכהן זהו יש לו שיעור מן התורה כיון דכתיב תתנו צריך שיהיה כדי

נתינה והשיעור הזה שהוא אחד מכ"ד או אחד ממ"ח כאשר נבאר אח"כ הוא מן התורה בצד ומדרבנן בצד, ואפרש הדבר ונאחז דרך משל שהוא אחד מכ"ד זהו יש בו שיעור חשוב לקיים המצוה נתינה לכהן ואמנם זהו השיעור אחד מכ"ד בעשרון שהוא שיעור חלה וכשיש אחד מכ"ד בעשרון כבר הוא כדי נתינה ושוב אין חילוק מן התורה בין אם העיסה היא רק עשרון אחד ובין אם העיסה היא ממאה סאה כי לענין לפטור העיסה אפילו משהו פוטר ולענין נתינה לכהן הרי יש כאן כדי נתינה ומה לו להכהן אם העיסה קטנה או גדולה, וזהו הצד שהוא השיעור מן התורה שהוא חלק כ"ד מן עשירית האיפה. ואמנם הצד שהוא מדרבנן הוא שחז"ל תיקנו שצריך שיתנו חלק כ"ד מן העיסה כמות שהיא ואם העיסה היא גדולה כ"ד עשרונות צריך שיתן לכהן עשרון שלם שהוא חלק כ"ד מן אותה העיסה. זהו מה שנלע"ד בשיעור חלה:

וי"מ דלהכי לא הזכיר תרומה גדולה לפי שאינה חייבת בביעור כדתנן במס' בכורים (פ"ב מ"ב) ומייתי לה בפ' הערל (יבמות דף עג.) יש במעשר שני ובבכורים מה שאין כן בתרומה וכו' וחשיב ביעור משמע דתרומה לא מייחבא בביעור אבל קשה דע"כ תרומה גדולה חייבת

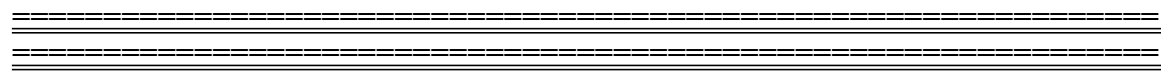
היא בביעור כדקתני במתני' דמעשר שני שהבאתי לעיל כיצד מצות ביעור תרומה נותנה לכהן אלמא חייבת היא בביעור ולכל הפחות מדרבנן וגם במשניות (דמעשר שני פ"ה מ"י) מפי' לה מקרא וגם נתנו ללוי לרבות תרומה ותורת מעשר ואין להקשות מההיא דיש במעשר שני ובבכורים מה שאין כן בתרומה דמשמע תרומה אינה חייבת בביעור ד"ל דמיירי התם לבערם מן העולם כשהגיע זמן הביעור כגון מעשר שני ובכורים שאי אפשר לאוכלם חוץ לירושלים לכך צריך לבערם מן העולם כשיגיע זמן הביעור אם לא יביאם בירושלים אבל תרומה שנאכלת בכל מקום אין צריך לבערה מן העולם אלא צריך ליתנה לכהן והיינו ביעור שלה מ"מ הדרא קושיא לדוכתה **אמאי לא ביער התרומה וי"ל דודאי תרומה הפריש בעודה בשדה דרגילות הוא להפריש בגורן ואית לן למימר שהפריש בעוד היתה התבואה בגורן מיד אחר המירוח** כדאמר התם (ירושל' דמעשרות פ"ג) חזקה לגורן שלא תעקר עד שהפרישו ממנה תרומה גדולה וה"נ איתא בירושלמי דמסכת מעשרות מצא פירות צבורים אסורין משום גזל והיינו משום תרומה מפורים מותרים משום גזל ופטורים מן התרומה גדולה שאי אפשר לגורן שתיעקר א"כ נתרמה תרומה גדולה.

• **דבר יעקב מסכת קידושין דף כו עמוד ב**

טו] בא"ד - וי"ל דודאי תרומה הפריש בעודה בשדה דרגילות הוא להפריש בגורן - הדרכ"ד מקשה למה הפריש תרומה בגורן. הרי לא הועיל בזה להוריד מהפירות איסור מיתה, שאכתי הוי טבול למעשר ראשון שאיסורו במיתה.

• **גליוני הש"ס מסכת קידושין דף כו עמוד א**

שם תוד"ה מעשה בשה"ד כ' וי"ל דודאי תרומה הפריש בעודה בשדה דרגילות הוא להפריש בגורן כו', נ"ב **יש ראי' לזה ג"כ מן הפסיקתא רבתי** פסקא יהודה וישראל אות א' **אמר בלעם מי מנה עפר יעקב מי יכול למנות מצוות שישראל עושים** זורע ומקיים מצות לא תזרע כרעך כלאים וחורש בשור ומקיים לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו **העמיד הכרי נותן תרומה** עכ"ל הפסיקתא **ומדנקט רק תרומה ולא מעשרות משמע דרק תרומה דרכה להפריש מיד שמעמיד הכרי ולא מעשרות:**

16. תוספות מסכת בבא מציעא דף יא עמוד ב ד"ה מקומו מושכר

מקומו מושכר לו - בסיפא קתני שקבלו שכר זה מזה וא"ת אמאי קבלו שכר היה לו להשאל להם או להשכיר בחליפין וי"ל דשאלה ושכירות אינה נקנית בחליפין.

17. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת בבא מציעא דף יא עמוד ב

ומקומו מושכר לו. **אם היו מכירי כהונה, אין צריך להקנות, ובלי קנין יכול הלוי להפריש עליו,** (לקמן דף מ"ט א) דשארית ישראל לא יעשו עולה. **אך לענין ביעור לא מהני, כיון שאם חזר בו מהני חזרה, אף על פי שאסור לחזור בו.**

18. שעורי ר' דוד מסכת בבא מציעא דף יא עמוד ב

טריא) אי איכא דין אמירתו לגבוה גם לעניים, ובמעשר ללוי גמ' ומקומו מושכר לו וכו', והיינו או מדין חצר או מדין אגב. **הקשה הריטב"א בקידושין (דף כז א) למה היה צריך להשכיר את מקומו, הא קי"ל אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי, וא"כ באמירה בעלמא סגי.** **ותריץ הריטב"א (בסוף דבריו שם) וז"ל אלא דלא מיפטר מדין ביעור אי לא מפיק לה מרשותיה לגמרי דליקנינהו ללוי ולעניים הקנאה גמורה וליזכו ביה, כך קבלתי שיטה זו מפי החכם רבינו נר"ו, עכ"ל.**

ומבואר דס"ל להריטב"א דלא רק בהקדש איכא דין אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, אלא ה"ה בצדקה לעניים נמי אמרינן דין זה [וכן הוא דעת הר"ן בקידושין (דף כח א), אך דעת המחבר (חו"מ סי' כ"ו סעיף ג') בדצדקה לעניים לא אמרינן דין זה ע"ש]. **אלא דצ"ע דלכאורה זה שייך רק בעניים, אבל במעשר ללוי מה שייך כלל דין אמירה לגבוה, (א"ה), ואין לומר דכוונת הריטב"א להקשות באמת רק על המעשר עני שהקנה לעקיבא בן יוסף, ולא על המעשר ראשון שהקנה לר' יהושע, דהא בתירומו מפורש דמיירי גם על מעשר ללוי, וצ"ת).**

תריב) אי חל קנין ע"י אמירתו לעני וכן אינו מובן תירומו, מ"ט אין בזה הקנאה גמורה, הא כיון דהאמירה הוי כמסירה, א"כ הא הוי הקנאה גמורה. [ואולי אפשר דכיון דעדיין מונח ברשותו ולא הוציאו לגמרי מרשותו, חסר בהקנאה, אך צ"ב מה אכפ"ל דמונח ברשותו, סו"ס כיון דנקנה לעני הוי זה הקנאה גמורה וכמו אם היה מקנה הפירות בחליפין דהיה הקנאה גמורה אף שעדיין מונח ברשותו].

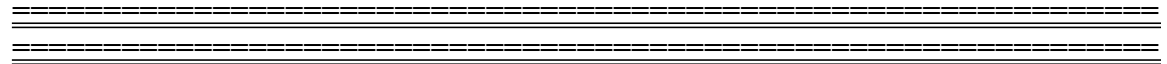
וכנראה דהריטב"א סובר כמ"ש בחי' ר"ח הלוי (בהל' מכירה פכ"ב הי"ז), דדין אמירה לעני אינו עושה שיהיה ממונו ממש לכל דבר, ותו לא מיחסר שום קנין, אלא רק דע"י האמירה לעני חל על החפץ חלות שם צדקה ונתפס בדין ממון עניים, וכדי שיקנה אותו העני עדיין צריך הוא לעשות קנין ככל אדם, ע"ש. ולפי"ז שפיר כתב הריטב"א דע"י האמירה אין כאן הקנאה גמורה.

אכן צ"ב דא"כ נמצא דהאמירה לעני לא הוסיף כאן כלום, דהא הדין ממון עניים ולויים כבר היה מקודם, משעה שקרא עליהם שם מעשר, וע"י אמירתו עכשיו לא ניתוסף כלום, והרי מהריטב"א משמע דשפיר מועיל כאן האמירה לעני, ורק דלא הוי הקנאה גמורה, ולא מיפטר בביעור עי"ז, ולדברינו לא אהני אמירתו כלום. ואולי האמירה שפיר הוסיף שיחול על זה שם צדקה שיהא לר' יהושע ולעקיבא בן יוסף [שהיה גבאי צדקה], דמקודם היה ע"ז סתם שם ממון עניים ולויים, וע"י האמירה כמסירה חל חלות שם שיהא מיוחד להם, ורק דלא הוי הקנאה גמורה.

אלא דא"כ מה הקשה כלל שיועיל מדין אמירה לעני, הרי לפמש"כ הגר"ח דע"י האמירה רק חל חלות צדקה, ועדיין צריך קנין לקנותו, וא"כ פשוט דלא מהני זה לענין ביעור. ואולי אפשר דסובר דאחר שנתפס עליו חלות שם צדקה שוב ממילא נעשה שלו עי"ז וא"צ קנין אחר, דנהי דהאמירה עצמה לא הוי כקנין, מ"מ אחר שחל עליו חלות צדקה, זכה בו ממילא עני זה, (עיין מחנה אפרים הל' צדקה סימן ב').

19. חדושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף יא עמוד ב

מתנות נתינה כתיבה בהו חליפין מקח וממכר הוא אגב קרקע נתינה אלימתא היא. **יש מקשים וכיון דמקומו מושכר לו ונתקבלו שכר זה מזה הא הו"ל דרך מקח וממכר, ולא קושיא היא דהתם נהי דאיכא מקח וממכר במקומו של פירות אבל פירות עצמן בנתינה הן והו"ל הקרקע במכר ופירות במתנה** וכדדייקינן לה מהכא בפ"ק דקידושין (כ"ז א'), ואילו נתן הפירות בחליפין, תחת הפירות עצמן נוטל סודר של חליפין, והו"ל כמקח וממכר שנותן פירות ומקבל סודר בחליפיהם.

1. מהר"ץ חיות מסכת סנהדרין דף לב עמוד ב

גמ' אחרי ר"א ללוד כו' אחרי ר"ע לבני ברק. נ"ב בני ברק היה בחלקו של דן (יהושע י"ט מ"ה) ולוד היתה מהלך יום אחד מירושלים משנה מעשר שני (פ"ה ב') ובחלקו של בנימין (מגילה דף ד ע"א) ועיין רש"י שם **ועתה איך יתכן הספור באגדת פסח דר"א ור"ע שהיו מסובין בבני ברק כל אותו הלילה היינו ליל פסח הרי מקומו של ר"א בלוד ור"א בעצמו ס"ל (סוכה כ"ז ע"א) משבת אני את העצלנין שאינן יוצאין מבתיהם ברגל** ושם בסוף הסוגיא ספרו שר"א שבת בסוכתו של ר"י בר"א בקסרי מקשה הש"ס דאיך הניח דירתו ברגל ודחוק הש"ס לומר דשבת הואי ראינו דאי אפשר לומר דר' אליעזר יניח ביתו ברגל **וקשה א"כ איך הלך בחג המצות לבני ברק וצע"ג**. ומ"ש הגאון מהר"י ברלין דצ"ל אחר ר' חנינא אחי ר' יהושע לגולה עיין באגרת רב שרירא גאון מבואר שם בארוכה דבאמת כן היתה גירסת הגאון ותמהני שלא התעורר משם:

2. מרגליות הים מסכת סנהדרין דף לב עמוד ב

ית. אחר ר' עקיבא לבני ברק. ע' בבא בתראקני"ד א
מעשה בבני ברק כו' באו ושאלו את ר' עקיבא כו'. במס' שמחות
פ"ב ה"ה. מעשה במרחץ של בני ברק וכו' היה ר' עקיבא וראבי"ע
נכנסין ומויעין בתוכו כו' ובכ"מ. והנה בהגהות הגר"צ חיות הכא
תמה איך יתכן הספור באגדת ליל פסח שר' אליעזר ור"ע כו' היו
מסובין בבני ברק בעוד שר' אליעזר הוא שאמר (סוכה כ"א א)
משבח אני את העצלנים שאינם יוצאים מבתיהם לרגל כו'. א"כ
איך הגיח ביתו ומקומו והלך לחוג בבני ברק וצ"ג. ובבאורי
להגדש"פ הבאתי ממשנה פ"ה דמעשר שני מ"ט מעשה ברבן גמליאל
והוקנים שחיו באין בספינה בערב פסח יום הביעור של המעשרות.
יתכן שעלו היבשה דרך נמל יפו שהוא מול בני ברק כמבואר ביהושע
י"ט סה"טו ולא יכלו להספיק לברא בעוד יום למקומותיהם ומעונייהם
לכן הסיבו גדולי הדור יחד אצל אחד מכני החבורה שבא עמם
ודר בקירוב מקום לנמל יפו הוא ר' עקיבא מכני ברק. אך רבן
גמליאל לא הסיב עמם בכדי שיכלו גם הם להסב ולו חיו עמם
לא היו רשאים בפני הנשיא להסב. וישבו יחד כל שאר הוקנים שבאו
מהם ראבי"ע הריש מתיבתא באמצע ומצד אחד זקני הדור ר' אליעזר
ור' יהושע ומצד השני ר' עקיבא ור' טרפון כו' עיי"ש.

3. הגדת ליל שימורים (לבעל ערוך השולחן)

ויראה לענ"ד שבאמת כן הוא ע"פ מאי דגרסינן שלהי מכות וכבר היו ר"ג וראבי"ע ור"י ור"ע שהיו מהלכין בדרך
... כי הם היו סמוך לחורבן בהמ"ק ולא שערו בנפשם שתהיה תקומה לישראל ח"ו ולכן בכו מרוב צער
וזהו שנחמם ר"ע שמובטח הוא שעיני ה' אל ישראל שלא יכלו ח"ו וג"כ מטעם זה דאם לעוברי רצונו
השפיע להם כל כך חסד ושלוה א"כ על אחת כמה וכמה שישפיע מדת רחמים על ישראל שלא יכלו ח"ו. ולכן
אני אומר שבעד זה החזיקו טובה לר"ע על שחזקם בתקות כלל ישראל תיכף אחר החורבן ולכן באו כולם
לעירו ולביתו של ר"ע לבד ר"ג לא הלך מפני שהיה נשיא והם כולם באו אליו לספר ביצי"מ בליל חג הפסח
מפני שמיציאת מצרים ג"כ מתברר נצחיות ישראל שכל כלי יוצר עליו לא יצליח לכלותו ח"ו והיו מאריכים
בזה עד שבאו תלמידיהם ואמרו רבותינו הגיע זמן ק"ש של שחרית וזהו ג"כ לאמץ ברכים כושלות דבק"ש של
שחרית אנו אומרים ג"כ עזרת אבותינו וכו' מגן ומושיע לבניהם אחריהם בכל דור ודור